

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

De simoniace peccantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Septimum

E ardor habendi circa vendibilia induxit. Secundum est ne res corrupte aut putrefacte et fetide vendantur: unde communitas possit morbum incurere. Tertium est ne multiplex fallacia quam auiditas lucrandi adinuenit fiat circa pondera et mensuras. Quartum est quod debent determinare valorem rerum vendibilium circa festum Michaelis secundum leges: prout omnibus statibus congruit. Qui valor determinatur et mensuratur ex humana indigentia. Unde Aristoteles in Ethico. Indigentia humanum est mensura naturalis commutabilium. Quod probant philosophi sic. Nam valor rei attenditur ex fine et bonitas eius dicente Commentatore. xii. Metaphysice. Quod nihil est bonum nisi propter causas finales: sed finis commutabilium est supplementum indigentie humane. Nam videmus quod illo tempore quo blada deficiunt: tunc magis indigentur: et tunc fiunt cariora. Non debent igitur promittere presidentes pro arbitrio ementium et vendentium precia res crescere: sed debent precium taxare secundum defectum et abundantiam rerum. Decimi sunt mercatores qui peccant: scilicet qui emunt rapinam. de quibus nota supra in sermone de rapina.

De simoniacis peccantibus.

Optimo peccant contra illud preceptum simoniaci. Et est simonia studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Et vocantur simoniaci a Simone mago qui voluit emere gratiam spiritus sancti. Venditores autem vocantur presbiteri a presbitero discipulo helysai: qui vendidit donum sanitatis. iiii. Regum. v. Talis emptio in clericis potest esse peccatum quadrupliciter. Primo ratione temporis: quia fit emptio in sacro tempore. De quo superius dictum est. Secundo ratione loci: quia fit in loco sacro: ut in ecclesia vel cimiterio. Et hoc dominus significare voluit: quando ementes et vendentes de templo eiecit: quia in templo nemo debet emere vel vendere: vel eius cimiterio. Causam subiungit dicens. Domus mea domus orationis vocabitur. Unde Augustinus in regula. In oratorio nemo aliquid agat: nisi ad quod factum est: et unde nomen accepit. Ideo dicitur extra de

emu. eccle. ca. decet domus dei. li. vi. ubi dicitur. Lessent in ecclesiis earumdemque cimiteriis negociationes precipue mundanarum aut fori cuiuscumque tumultus ois ibi secularium iudiciorum strepitus quiescat. Tertio est illicita ratione persone: quia spirituales persone non debent exercere mercaturas: ut sunt clerici religiosi et sacerdotes. utz. lxxxiii. di. ca. negociatorem. Ubi dicit Hieronymus. Negociatore clericum ex inope diuitie: ex ignobili gloriosus: quasi quandam pestem fuge. Ibidem in. c. Fornicari. dicit Augustinus. Fornicari semper non licet: negociari vero aliquando licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit licet negociari: facto supple ecclesiastico iam non licet. Quia dicitur. i. Thimo. ij. Non turpis lucri gratia: quia nemo militans deo implicat se negociis secularibus. Ideo precipitur extra ne cle. vel mo. se imise. nego. c. Secundum instituta predecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus ne monachi vel clerici: causa lucri negociantur. Hec ibi de monachis. dicit Augustinus in sermonibus ad heremitas. Mercantiam inquit in monachis usuram occultam existimamus. Sed est duplex negociatio. scilicet cupiditatis et necessitatis. Cupiditatis est radix omnium malorum. Et illa non licet eis ut dicitur: sed bene necessitatis: quia dicitur extra ne cle. vel mo. se imise. ne. ca. Multa. ubi dicitur. Hec tamen iustum negocium est contradicendum: propter necessitates diuersas: quia legitur sanctos apostolos negociatores fuisse. utz. Actu. ii. in fine. et etiam in sermone precedente. Licet etiam causa pietatis. scilicet propter pauperes sustentandos posset clericus negociari. Quarto est illicitum ratione materie. ut vendere liberum hominem: sicut fratres Ioseph eum vendiderunt. utz. Gen. xxxvii. Et Iudas christum. De quo Exo. xxi. Qui furatus fuerit hominem et venderet eum: conuictus noxe morte moriatur: ita quod ad incurrendam penam mortis utrumque requirit. scilicet furtum et venditio. Idem textus ponit extra de fur. ca. i. et vocat secundum leges plagium. ff. ad. l. flauiam de plagi. l. vi. Sed secundum Canones hec pena non imponitur. utz. extra de rap. c. In archiepiscopatu. et. xxxiii. q. ii. Inter hec. Sic etiam est illicita ex materia sacra: quia rem sacram

emere vel vendere non licet: quia hoc reprehensum fuit in simone mago. Actu. viij. et in Diez. i. iij. Re. v. q. p. fanitate Naama recepit munera et fuit lepra percussus. Et ratio est secundum s. Tho. in. iij. senten. Primo quod non potest pretio commensurari; secundo quia tunc non essent gratie quod non darentur gratis. secundum dictum euangelium. Gratis date gratis accepistis. Tertio quod nullus homo est dominus sacramentorum aut spiritualium bonorum sed solus christus: ergo nullus homo habet ea vendere. Prima ratio patet: quia non possunt appreciari cum pretium nunquam possit attingere valore tantum. Nam talia spiritualia tantum valent pro quantum fuerunt empti sanguine christi: quod est infinite virtutis ratione persone que erat deus et homo. Tantum etiam valent quantum est bonum quod consequitur pro ea: sed talia spiritualia ducunt ad vitam eternam quod gratia dei est vita eterna. ut dicit apostolus. Ergo non immerito dicit Salo. Prouer. iij. Preciosior est cunctis opibus: et omnia que desiderant huic non valent comparari. Quia totum aurum mundi non posset emere misericordiam et gratiam. Ideo dixit Petrus simoni mago Actu. viij. Dum ipse simon portauit pecuniam volens emere gratiam spiritus sancti. Audiat enim per impositionem manuum apostolorum dari spiritum sanctum. Dixit eis. Date et mihi hanc potestatem ut cuiuscumque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Cui respondit Petrus. Pecunia tua tecum sit in perditionem quod donum dei existimasti pecunia possideri. Non sit tibi pars neque sortis in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam inquit age ab hac nequitia tua et roga deum si forte remittat tibi. Et hec estimatio pessima totam corrumpit ecclesiam. Secunda ratio est quare non possunt emi aut vendi: quod non sunt propria ministrorum sed sunt christi: et ideo ministri non possunt ea vendere. Emptio enim debet fieri a domino rei. Prelati vero et ceteri ministri sunt tantum dispensatores et non domini. vnde apostolus. i. ad Cor. iij. Sic nos existimet homo ut ministros christi: et dispensatores misteriorum dei. Sed possumus dicere cum apostolo. Hic iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inueniatur: quod maxime beneficia et dignitates non nisi per pecuniam dispensantur. Tertia ratio est: quia gratis dantur a deo. Non enim propter merita debentur nobis sacramenta et gratie: similiter et alia bo-

na spiritualia. Sed ista habemus ex bonitate et gratuito dei dono: qui dat omnibus affluenter: et non impropertat. ut dicit Iaco. i. Ideo vult ut gratis et sine precio doneamus: dicente saluatore nostro. Mathei. x. Gratis accepistis gratis date. Et hec sunt rationes sancti Thome in. iij. senten. distin. xxv. Sed contra hoc multi peccant in ecclesia dei. **P**rimi sunt clerici et sacerdotes ementes et vendentes beneficia sua ecclesiastica: ac si esset equus et vacca. Et tales similes sunt Iude iraditori. ut patet i. q. i. ca. eos. qui dei occisoribus christum vendidit pro xxx. denariis. sed isti non pro xxx. sed pro quingentis. aut. cc. vendunt. Ergo sunt peiores quam Iudas unquam fuit. Nam ipse Iudas fuit primus simoniacus in nouo testamento: sicut Esau in veteri testamento qui vendidit primogenita sua. Quis enim pauper quantumcumque virtuosus habebit hodie beneficium vel dignitatem? Quis enim quantumcumque viciosus si habuerit pecuniam et voluerit comparare non inueniet beneficium? Et sic omnes dignitates et omnia beneficia sunt venales: et maior practica fit in curijs prelatorum de similibus: quam fiat in foro mercatorum de mercantijs: non attendentes penam canonis que sunt suspensi quo ad se et quo ad alios. vtz extra de elec. ca. dudum. Et si habent curiam aliam: tales tenentur restituere beneficium et restituere omnes fructus perceptos. ut patet. xlii. q. vi. Si res. Si autem recipit ordinem simoniace: est etiam suspensus ut patet extra de simonia. capi. tanta. **S**ecundo contra hanc peccant prelati superiores qui emunt aut vendunt prelaturas ecclesiasticas. Et tales prauitatem simonie incurrunt: et ex consequenti eternam damnationem. ut patet. i. q. i. c. presbyter si ecclesiam per pecuniam obtinuerit: non solum ecclesia priuetur: sed etiam sacerdotum honore spoliatur quia altare et decimas et spiritum sanctum emere vel vendere simoniacam heresim esse nullus fidelium ignorat. Idem patet. i. q. i. ca. principatus. et. c. vulnerato. Et debent deponi: et pecunia non simoniacis sed ecclesie: in cuius iniuriam data est debet refundi. ut patet eo. titu. c. de hoc autem. Quatum autem pecca-

Preceptum Septimum

Etum sit istud patet per tale exemplū: quod ponit Martinus in chronica sua. quod contigit anno domini. M. lvi. tempore Henrici imperatoris. iij. q. cum quidam curialis legatus pape ad franciam Hildebrandis nomine: contra simoniacos multos missus: tamen contra unū episcopū multū infamatū pcedere voluisset et ille testes qui ipsum accusauerunt corrupisset dixit legatus in concilio. Cesset humanū iudiciū et ducatur in mediū diuinitatis oraculū cum certū sit qd ep̄alis gratia donum dei sit. Et quicumq; mercatur ep̄atum facit cōtra spiritum sanctū. Si tu igit cōtra spiritum sanctum non fecisti. dic. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Quod cū incepisset nullatenus spiritui sancto dicere potuit frequentius repetendo. Sed electus ab ep̄atu tunc plene dixit. Tales etiaz raro bona morte moriuntur. sicut legitur. j. Macha. xliij. de alchimno qui offerebat coronā auream palatium demetrio regi: et obtinuit summum sacerdotiū. Qui post multa flagitia sua electus est et occisus gladio. Simile patet de lasone ibidē. c. vij. vel tēporalem incurrunt confusionē. Cuius exemplū ponit Cesarius di. vi. ca. xliij. Cum abbas sancti Dionysij gentis francoꝝ et illa ditissima abbatia vacaret et ad illā plures aspirarent: venit ad regem is qui in cōgregatiōe videbatur positus: ppositus videlicet pro abbatia supplicans et dicens. Dñe quingentas vobis offero libras: vt propitius mihi sitis in hac abbatia. Cui rex nihil promittens sed simoniacum muneris receptione quasi in arce spei ponens. Respōdit. Date pecuniam camerario meo secrete. Recedente ergo pposito et quasi de regio fauore certificato: cellarius nihil de his sciens eūdem regem adiit et pposito similia petens simile pecunie quantitatem obtulit. A quo simile respōsum accepit. Nouissime vero venit thesauroꝝ inuidus custos et ipse pro abbatia quingentas libras obtulit. Cui sicut priorib⁹ responsū est. Et licet rex sicut homo dissimularet plurimū tamen ei displicebat illorum triū monachoz ambitio et pprietatis viciū: immo tam execrabile furtum et simonia: sciēs ablatam pecuniā monasterio su-

isse subtractam. Prefixit tamen conuentul diem in qua abbatē eis cōstitueret eo qd abbatia in manus eius deuoluta fuisset. Sedente autē rege in capitulo: verbis idoneis premisis cum diligenter circumspiceret et psonas cōsideraret: tres predicti monachi: ppositus. s. cellarius et thesaurarius in summa expectatiōe erāt positi singuli per momenta singula abbatiam sibi esse porrigendam. Et licet spes sancta nō confundatur: omēs tñ in sua expectatiōe sunt confusi. Nam et rex videns monachū quendā simplicem in angulo capituli residentem et nihil de abbatia sperātem: inspiratione diuina vt surgeret precepit. Stante illo cum verecūdia ante regē: dictū est et ab eodem rege. Dñe en cōmitto vobis abbatiam sancti Dionysij. Quo audito cū homo ille simplex regi non assentiret: immo fortiter reclamaret se esse personā humilē priuatam et despectam atq; ad tantam dignitatē nimis indignum et nimis insufficientem sic se vituperando. Rex coegit eum. Et postea subiecit. Domine ecclesia illa in plurimis debitis est obligata nec est vnde soluatur. Cui rex subridendo respōdit. Nunc in instanti mille et quingentas libras vobis dabo: et cum necesse fuerit accommodabo vobis pecuniam. Insuper auxilium vobis impendam. Precepitq; camerario supradictam pecuniam afferre. Et melius fuit domus p euz recta q̄ p illos qd ad hoc aspirauerāt. Tertio peccant cū simonia illa collegia que neminem volunt recipere in canonicū illius ecclesie nisi det centum aut ducentos florenos collegio. In his fm hostiē. si interueniat pactū vel exactio simonia est nulla obstante contraria cōsuetudine. vtz extra de simo. c. j. et c. sicut p certo. Si aut est consuetudo qd canonicus dat cappam vel aliquid ad structurā tanq̄ laudabilis est seruāda arg. extra de prebē. c. signatum. pōt tamen aliquid recipi. Primo qñ gratis datur aliqd munus: non pro spūalibus. vtz. j. q. j. ca. quicqd. Secundo si datur p operib⁹ spūalib⁹ ad que non tenetur ex officio. vtz. xij. q. ij. ca. charitatē. Ex hoc patet qd sacerdotes possunt opas suas vendere si nō habent vñ viuant. Ter-

E cio cum p quibusdam spiritalib⁹ operib⁹ visitatur datur cū videlicet eps visitat epa tum potest exigere vnicā pcuracionem: vt extra eo. ti. cū lit romana. Sed hoc nō debet exigere p actu visitandi aut cōsecrandi sed pro expensis vie. Quarto pro redimenda veratōe: que sibi fit iniuste sup aliquo iure spūali acquisito. extra eo. ti. c. dilectus filius. Et hoc debet intelligi quando alicui plenū ius est acquisitū. Sed si nullum ius haberet: et si tunc aliquid daret simonia esset. **Q**uarto peccant cum simonia omnes qui dant vel recipiunt p introitu religionis vel etiam cum aliquis precio ad religionem inducit. vt. i. q. ii. quam pio. Quando tamen monasteriū est depauperatum dicit san. Tho. in. iiii. sentē. dist. xxv. et etiam Raymun. debent gratis eum recipere: sed possunt dicere ei q̄ secum ferat vnde viuat. Quia ppter paupertatē nō possunt ei prouidere. Unde si tunc talis se et sua offerat non est simonia. extra eo. ti. tua nos. immo possunt taxare quantū portare debeat. Sed si pactū fiat vt nullus recipiatur nisi det centum libras p introitu religiōis simonia est. Et tales omnes sunt excomunicati fm quandam cōstitutionem Urbani sexti: contra tales editam. **V**ititas huius peccati patet per tale exēplū: qđ sanctus Cirillus in epistolis ad sanctū Augusti. de miraculis beati Hiero. narrat dicens q̄ apud superiorem thebaidam fuit quoddam monasteriūz ditissimū: in quo fuerunt ducente moniales in quo hec abusus seruabatur: vt si quam in monialem vel lent recipere: illa nō poterat habere introitum nisi certam pecunie quantitatem secum portaret. In hoc monasterio erat quedam domina nobilis et grandeua: que ab infantia sua deuote vixit: et que vicium illud q̄ plurimū abhorrebat. Cui nocte quadam posite in oratione gloriosus Hieronymus apparens locum illum immenso illustrans lumine precipiens ei vt ad abbatisam: ceterasq̄ illius cenobij moniales iret: et vt a tali peccato iam narrato cessaret: alias vltionē diuinā subito sentirēt. **M**ane facto omnes in capitulo pulsato tūtinabulo congregauit: et que viderat

et audierat omnibus patefecit. Sed omnes eā deridebant fatuā et exclamabant eā ista somniasse: forte ex nimia ebrietate. Illa vero accepta contumelia patienter sustinuit dolens de earum pertinacia supplicans continue ne hoc eis eueniret. Transactis igitur diebus decē sanctus Hieronymus apparuit eidem moniali in nocte media in oratione posite: vt quod prius nūctauerat eisdem denuo intrepide nunciaret. Fecit quod precepit sicut prius: sed antequā verba finierat cum magnis cachinnationibus de capitulo recesserūt. Sed post trib⁹ diebus transactis gloriosus Hieronymus eisdem moniali cum magna multitudine angeloz apparuit: et excitauit eam dicens q̄ protinus exiret monasteriū ne diuinā sentiret vltionem. Cū illa vero multis lachrymis supplicaret ne hoc fieret. Respondit Hierony. Ad abbatisam pergito: et ad cetera et omni mora postposita eis nuncies: q̄ nisi peniteant hac nocte diuinam sentient vltionem. Si autem in sua pertinacia permanebunt statim exies: his finitis abscessit et capitulum adiit: campanam pulsauit. Abbatisa autē ira cōmota videns eā diris minis eam increpans: nullum verbū voluit audire: promittens q̄ nisi cessaret amplius in monasterio non maneret: et illa non cessans: tandem eam de monasterio expulerunt. Que egressa est cū lachrymis et perfusa doloribus et subito monasteriūz corruit: omnes opprimens moniales: ita vt ex eis aliqua viua non remanserit. Sed quid est dicendum de fraternitatibus q̄ ita constitute sunt q̄ nullus recipiatur nisi promittat vel iuret se daturū annuatim decem vel plures solidos. Respondet Raymun. q̄ si huiusmodi cōfraternitates sūt ppter causam honestam puta pro alendis pauperibus: et pro redimendis captiuis vel similibus non est simonia: nec sunt reprobande: immo grāgense conciliū dicit anathematizandum. qui eos despiciunt. vt. xliij. dist. ca. si quis despiciat. Et ecclesia vniuersalis approbat iuramentū: tamen ego nō approbo ppter periculū plurij. Si vero statutū est q̄ semel vel bis in anno cōuentiant omnes cōfratres ad tractādum de salute aiarum

III V XX Preceptum Septimum

Et ad audiendum verborum dei: ad celebrandum missas et orationes pro viuis et defunctis: et ad excitandum deuotionem. Ideo ponunt singulis annis certam quantitatem ex qua reficiantur pauperes. Bonum est dummodo intentiones sint munde et principaliter in deo fixae. Non tamen est licitum in forma negatiua, scilicet quod nullus recipiat nisi det tamen: sed in forma affirmatiua licet ut quicumque receptus fuerit dabit tamen. Et haec forma tutior est secundum vultum.

Quinto committitur simoniam iudices spirituales qui capiunt pecuniam pro absolutione ab excommunicatis quia pecuniam non debent accipere tanquam precium absolutionis: quia hoc esset simoniacum. Sed possunt accipere pecuniam in pena peccati vel culpe precedentis pro qua quis fuit excommunicatus. Et dicunt doctores iuris quod excommunicatus absolui debet liberare et eo absoluto cogi potest ad satisfaciendum de pena. Sed ante non potest exigi curia nec pro illa fuerit excommunicatus. Sic intelligitur decretalem illam extra de simonia ad apostolicam et ad aures.

Sexto committitur simonia cum aliquis dat aliquid episcopo ordinanti ipsum et si aliter non esset ipsum ordinaturus, ut extra de elec. ca. significasti, et extra de simo. c. i. ubi dicitur. Sicut non debet episcopus manum quam imponit: ita nec minister vel notarius in ordinatione eius notam vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur et usu pallii seu cartis atque absque pastellis eum qui ordinatur omnino quid dare prohibemus. Haec ibi. Si tamen dat aliquid gratis potest recipere. Ideo dicitur Esa. xxxv. Beatissimus qui manus suas excutit ab omni munere. Non dicit solum a munere sed ab omni munere. Aliud est enim munus a manu: aliud ab obsequiis aliud a lingua. Munus a manu pecunia est. Munus ab obsequio est seruitus indebita impensus. Munus a lingua est fauor, ut patet. i. q. i. sunt nonnulli.

Septimo habet fieri cum aliquis facit pactum de spirituali vel spirituali annexo, ut extra de rerum pmi. ca. quesitum. Et faciunt illi sacerdotes qui fingunt aureas missas. b. Grego. Nam exigere aliquid pro missa dicenda cum absque ad hoc teneatur est simoniacum. ut patet. i. q. iij. c. vedentes. Si vero alias non tenet dicere et desunt ei sumptus potest licite (non in precium missae

sed in signum ministerii sustentationis) aliquid accipere. Quia qui altari seruit: de altari viuunt. In omnibus his et similibus: puta in dicendo psalterium vel alias orationes si fiat sine pacto et pecunia non est principale motiuum: sed tamen secundarium. Sed ut per pecuniam incitet alium ad deuote orandum pro eo ut habeat vultum viuatur: sicut ad faciendum anniuersarium et similia potest dare pecuniam et alii recipere. Sic etiam potest predicare primo et principaliter propter deum et ad edificationem proximi et ex consequenti potest petere sumptus vendiuiuat.

Octauo committitur simonia in venditione sacralium et ad sacra ordinata ut est aqua benedicta panis benedictus sepultura: haec enim vendi non potest sicut nec sacra. ut. i. q. i. cap. placuit. et ca. ad nram. Calix tamen vendi potest rone mere dummodo intentio solum feratur ad tempore non ad spirituale. Calix tamen non debet vendi laico nisi costat. ut patet. iij. q. ii. hoc ius quod correctum.

Nono committitur simonia: cum sit transactio super spiritualibus. ut patet extra de transac. et c. constituitur. et c. super eo. Potest tamen fieri amicalis in his compositio secundum Bernar. super. ca. super eo. An si res spiritualis petatur tanquam beneficium non potest fieri super eo transactio secus si petatur ut proprietatis. ut dicit Bernar. ibidem.

Decimo committitur simonia: quando aliquis tali pacto offert bona sua ecclesie: ut ipsa bona in prebendam accipiat: secus est si pure propter deum datur sibi prebenda sine pacto. Si tamen est utrobique corrupta intentio erit utrobique simonia extra eo. ti. ca. Tua nos.

De taxillatoribus.

Nono peccant contra illud preceptum taxillatores et aleatores. Tales cum iudeis christum lapidant. De quibus Ioan. viii. Magna siquidem iniquitas impiorum quibus non sufficit per orationem verba crudelissima: sed etiam eorum manus preparent exacerbatissima opera perpetrare. Ecce mansuetissime Iesu famam tuam iudeorum turbe et principes sacerdotum non tamen blasphemis maculare fastagebant veruetiam lapidibus eius vitam extinguere curabant. sicut Ioannes dicit. Tulerunt lapides iudei ut iacerent in eum. Et horum impietatum imitatores sunt aleatores: quorum opera neque nihil aliud sunt nisi